College van burgemeester en wethouders van de
gemeente Westerkwartier
Postbus 100
9350 AC Leek

Via e-mail: gemeente@westerkwartier.nl; griffie@westerkwartier.nl

Betreft: sloop Joods armenhuis

Groningen, 28 september 2026

Geacht college,

Erfgoedvereniging Heemschut zet zich al meer dan 110 jaar in voor het behoud en de bescherming van cultuurmonumenten in heel Nederland. Wij zetten ons als particuliere vereniging met meer dan 6.000 leden - waarvan 160 actieve vrijwilligers - in voor het bewaken van de schoonheid van Nederland. Zo ook voor het erfgoed en de schoonheid in de provincie en uw gemeente.

Heemschut heeft kennisgenomen van uw besluit om medewerking te verlenen aan de bouw van zes appartementen aan de 5.1.2e in Leek. Tot zover niets bijzonders. Echter om dit mogelijk te maken worden twee woningen gesloopt, waaronder het voormalige joods armenhuis 5.1.2e Van buiten lijkt dit huisje een normale woning; echter, het is een pand met een rijke historie waar Heemschut u graag in wil meenemen zonder tot in detail te gaan.

Niet alle Joden waren rijk. Destijds leefde meer dan 10 procent van de Joodse gemeenschap in het Leekse in armoede. In 1556 werd het gebied toegankelijk gemaakt voor de winning van turf. In de 18e eeuw vonden de eerste Joden hun weg naar Leek. De eerste vermelding van een joodse inwoner stamt uit 1705. Vanaf 1795 was een duidelijke toename in het aantal Joden in Leek te zien. In 1805 was er voor het eerst sprake van een Joodse gemeente in Leek. Vervolgens leidde dit in 1910 tot de bouw van een synagoge. In 1855 werd een Joodse school geopend. De economische situatie van de Leekse Joden was ver van rooskleurig. De armoede was zo groot dat in 1910 het joods armenhuis werd opgericht. Aan het eind van de 19e en begin 20e eeuw verlieten veel Joden het dorp. Bij de uitbraak van de 2e Wereldoorlog leefden er nog slechts 90 Joodse mensen in Leek. Bijna allen zijn gedeporteerd en vermoord. Na de oorlog kregen de synagoge en het Joodse schooltje een andere bestemming. Sinds 1995 heeft het Joodse schooltje terecht een beschermde monumentale status.

Het voorgaande geeft eens te meer aan dat niet het wel of niet hebben van een beschermde status het argument moet zijn voor wel of geen behoud. Natuurlijk is nieuwbouw belangrijk voor het dorp. Dat geldt voor elk dorp en stad. Dat ontkent Heemschut niet. Wat gesloopt wordt is voor altijd weg; in dit specifieke geval kan het worden opgelost door bij de realisering van de nieuwbouw een plaquette of ander informatie paneel te plaatsen, waarin wordt verwezen naar het Joods armenhuis dat er heeft gestaan. Wellicht kan in het Joodse Schooltje daaraan ook aandacht worden besteed.

We vragen u in de nabije toekomst geen medewerking te verlenen aan woningbouwontwikkeling die de historie van in dit geval Leek schaadt. Heemschut stelt voor in de gemeente Westerkwartier alle historische gebouwen

te onderzoeken die mogelijk een beschermde Gemeentelijke monumentale status zouden kunnen krijgen. U laat daarmee zien dat u de historie en erfgoed hoog in het vaandel heeft staan.

Hoogachtend,

5.1.2e

Namens erfgoedvereniging Bond Heemschut,

5.1.2e
secretaris van de provinciale commissie Groningen

5.1.2e
lid Werkgroep Sociale Woningbouw van erfgoedvereniging Heemschut,

Correspondentieadres:
5.1.2e @heemschut.nl
5.1.2e
5.1.2e Groningen

Legenda toegepaste uitzonderingsgrondslagen

In dit document zijn gegevens definitief geanonimiseerd op grond van:

Wet	Artikel	Omschrijving	Pagina's
Wet open overheid	Art. 5.1 lid 2 sub e	De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	1, 2